

NORSK SENTER FOR
BARNEFORSKNING
NORWEGIAN CENTRE
FOR CHILD RESEARCH

Randi Dyblie Nilsen
Tora Korsvold
E-post: Randi.Nilsen @svt.ntnu.no

Vår dato:
02.02.2011

Vår ref.:

Deres dato:

Deres ref.:

Høringsuttalelse fra Norsk senter for barneforskning på NOU 2010:8 Med forskertrang og lekelyst. Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn

NOU 2010:8 *Med forskertrang og lekelyst. Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn* tar opp et svært viktig og omfattende område med en rekke anbefalinger. I denne uttalelsen vil vi kommentere deler av problematikken og noen av anbefalingene.

Frivillig og gratis barnehage

NOSEB har med interesse lest Brenna-utvalgets anbefalinger om å gjøre barnehagetilbudet mer tilgjengelig for alle barn. Vi støtter utvalgets anbefaling om fortsatt frivillig barnehagetilbud og visjonen om gratis barnehage til alle barn.

Angående forslaget om 20 timers gratis barnehagetilbud ser vi det som en absolutt fordel at foreldrebetalingen senkes, det vil kunne lette småbarns familiers økonomi generelt og øke tilgjengeligheten. Senket foreldrebetaling bør imidlertid også komme barn under 3 år til gode. Retten til barnehageplass gjelder for alle barn i alderen 1-5 år, og økningen i antall plasser over de aller siste årene har skjedd i de aller yngste aldersgruppene, dvs. 1-2 åringer.

Om forslaget om 20-timers gratis barnehagetilbud pr uke for barn i alderen 3-5 år innføres, ser vi det slik at det må det integreres i det ordinære barnehagetilbudet, et atskilt pedagogisk tiltak utenfor eller innefor barnehagen er lite hensiktsmessig uansett aldersgruppe.

Barnehagens innhold og oppgaver

Norsk senter for barneforskning (NOSEB) hilser velkommen at utvalget retter oppmerksomheten mot barn som handlende aktører, med subjektstatus som er med på å skape barnehagedagen og en fortsatt vektlegging av barns rettigheter. I likhet med utvalgets innstilling anser vi det også som vesentlig å fokusere på barns sosiale kompetanse, språk, begreper og andre former for kommunikasjon. NOSEB støtter en fortsatt vektlegging av et helhetlig læringsbegrep som omfatter barns totale kompetanse og samlede ressurser. Vi har med stor interesse lest synspunktene omkring danning, omsorg, lek og læring. At betydningen av lekens egenverdi framheves er i tråd med å ivareta barn som aktører. Etablert kunnskap framhever barns lek som (førskole)barns væremåte og når de initierer og organiserer lekende samvær praktiseres komplekse prosesser av for eksempel sosial, kulturell, kroppslig, følelsesmessig, kommunikativ og språklig art. Det skjer med andre ord verdifull (uformell) læring i en jevnaldringssituasjon.

Lek, læring, omsorg og danning oppfattes som kjerneelementer i barnehagen. Når utvalget foreslår et likt fokus på både formelle og uformelle læringssituasjoner, kan det by på en rekke utfordringer, bl.a. knyttet til hvordan dette praktiseres, kvaliteten på læringssituasjonene spiller inn – og om dette er kvaliteter som verdsettes av barn – og/eller voksne sin pedagogikk og politikk.

Det er i det minste diskutabelt om barnehagens målformuleringer skal endres, dvs. med krav til progresjon i barns læring og utvikling, og målfesting av hva det enkelte barn skal utvikle av basiskompetanse. Når det heter at "(...) rammeplan må bli tydeligere på kravet om progresjon i barns læring og utvikling" (s. 138), trenger det etter vår oppfatning nærmere overveielser. Som utvalget påpeker, kan barns medvirkning være det første skrittet til å få mer erfaring med og innsikt i å være deltaker i et demokratisk samfunn. Vi mener imidlertid at utvalgets forslag om at barnehagebarn gis ansvar for å sette seg mål for egen læring og utvikling er uheldig. Dette er en form for 'medvirkning' som tar utgangspunkt i voksnes tankegang på en måte som vi tviler på tjener barns beste.

Brenna-utvalget sier videre at fokus på dokumentasjon i barnehagen har endret seg dramatisk siden barnehageloven ble vedtatt i 1975. Ytterligere økte tendenser til pålegg om kartlegging og dokumentasjon, dvs. kartlegging som et lovpålagt verktøy, skimtes i utvalgets utredninger. Nye pålegg kan imidlertid føre til ytterligere byråkratisering av det pedagogiske personalets hverdag som 'stjeler' tid fra samvær med barna.

Med økt bruk av kartlegging er det dessuten en fare for at en norm for hva som er et funksjonsdyktig og kompetent førskolebarn blir gjort smalere og endimensjonalt, noe som er uheldig generelt og med tanke på at idealer om mangfold skal ivaretas. Vi stiller oss derfor noe avventende til hva en "(...) en kontinuerlig oppfølging av barns kognitive, sosiale og motoriske fungering gjennom oppveksten." (s. 31) vil innebære i praksis. Vi kan nevne at vi er lite glad for forslaget i særmerknad, pkt. 12.4.5 der noen utvalgsmedlemmer foreslår at "det blir foretatt kartlegging av femåringene våren før skolestart, og at informasjon om resultatene av denne overføres til skolen som en del av det viktige arbeidet som pågår for å bedre overgangen mellom barnehage og skole" (s.139). Etter vårt syn vil det være en fare for at barn ikke er tjent med en slik praksis. At skolens lærere møter barn med friske øyne *uten* en annenhånds karakteristikk av barn, enten dette er i form av testresultater eller annet, kan like gjerne bidra til en tryggere og positiv overgang. Også barns personvern bør tas alvorlig. På den annen side er det tilfeller der slik informasjon er nødvendig for å ivareta barn (for eksempel med alvorlig, sammensatte funksjonshemninger som inngår i flere offentlige instanser). Generelt og i slike tilfelle bør foreldre avgjøre hvilke opplysninger som skal gis videre i samarbeid med barnehagepersonalet.

Ved siden av intensjoner om at barnehagen skal bidra til sosial utjevning, har barnehagen lenge vært betraktet som en av velferdsstatens viktigste inkluderingsarenaer. I et stadig mer heterogent og flerkulturelt samfunn er det av avgjørende betydning at barnehagen gis betingelser for å kunne være en inkluderende fellesarena, en barndomsarena som anerkjenner et mangfold med både likheter og forskjeller mellom barn, uten at disse rangeres. NOSEB verdsetter framstillingen av barnehagen som en flerkulturell arena, og vi vil understreke behovet for personalets kompetanse i forhold til flerspråklighet og flerkulturelt arbeid.

Vi har merket oss omtalen av sosiale forskjeller, utjevning og tidlig innsats, men er likevel noe reservert i forhold til en sterkere vektlegging på kartlegging og systematisk identifisering enn i dag. Kartlegging og testing fører gjerne til rangering av barn og kan komme i konflikt med idealer om mangfold og likhetsprinsipper. Hvilke verktøy som benyttes er av betydning, eksempelvis om verktøy utviklet for én-språklige 'norske' barns ferdigheter også benyttes i kartlegging av flerspråklige barn. Dessuten er det grunn til å minne om at særlig de yngste barna ofte kommuniserer på andre måter enn gjennom verbalspråket.

Personalet i barnehagen

Barnehagepersonalets samlede kompetanse spiller en sentral rolle for kvaliteten på barnehagetilbudet. Vi støtter forslaget om at minst halvparten av de ansatte i barnehagen må ha førskolelærerutdanning

eller annen tilsvarende pedagogisk utdanning og forslaget om at muligheten til dispensasjon fra utdanningskravet innskrenkes, samt at det lovfestes krav om barnehagefaglig kompetanse i kommuneadministrasjonen. Bruken av ufaglærte assistenter bør i tillegg begrenses, og det er positivt at utvalget foreslår å innføre minimumskrav til formelle kvalifikasjoner hos assistenter i barnehagen. Vi vil peke på betydningen av tospråklig personale i barnehagen. Ved siden av styrking begrepsforståelse, trivsel og identitetsskaping kan det også bidra til å synliggjøre den kompetansen og de ressurser som minoritetsspråklige barn har, lette foreldresamarbeidet og bidra til å utvide alle barns erfaringer.

Kunnskap om barnehagens betydning

Vi stiller oss noe undrende til følgende påstand fra utvalget: ”I lys av offentlige investeringene i tiltak for barn i førskolealder, og at så å si alle barn i dag benytter et barnehage tilbud, *er det betenkelig at det fremdeles mangler nødvendig kunnskap om hvordan kontantstøtten og norske barnehager påvirker barns fungering, læring og utvikling*” (s.142, vår utheving). For det første er det vel kjent at kontantstøtten ikke har hatt særlig virkning i forhold til at den absolutt store majoriteten av foreldre ønsker og også har barnehageplass til barn i kontantstøttealder. Når det gjelder andre del av utsagnet er det sterkt knyttet til en rekke faktorer som kunne vært diskutert, og ikke tatt som en selvfølgelighet. Etter vårt syn er det ingen selvfølgelighet at det vi kan kalle effektforskning med et individfokus nå skal dominere forskningsutfordringer på barnehagesektoren, slik utvalget ser ut til å ta til orde for. Vi skimter en stimuli-respons tenkning som etter vårt syn går mindre godt sammen andre deler av dokumentet (eksempelvis tilslutningen til barn som aktør og subjekt).

Siden kunnskapsutviklingen innen barnehagefeltet er preget av mangefasetterte og komplekse problemområder, bør også ny forskning være preget av ulike tilnæringsmåter og forståelseshorisonter. Forskningsfeltet vil derfor være tjent med en åpen og flerfaglig tilnærming, av teoretisk mangfold og metodologisk bredde. Det betyr at det vil være behov for både større surveys med kvantitative metoder og dybdestudier med kvalitative metoder, og kombinasjonen av disse. Gode beskrivelser og teoretisk informerte (kvalitative) analyser av praksis i barnehagen vil alltid være nødvendig. Behovet for en slik forskningsbasert kunnskap fra en norsk kontekst er langt i fra dekket, og denne virkeligheten er i stadig endring. Innsikt og forståelse av hverdagslivet med barns lek og læring og de voksnes pedagogiske praksis er en forutsetning for å videreutvikle kvaliteten av barnehagen og kompetansen hos personalet. Hva slags barnehage – hva slags barndom og samfunn er det vi står i og ser fram mot? En mangefasettert barnehageforskning er videre et nødvendig bidrag til den generelle forskningsinnsatsen her til lands. Norsk/nordisk barnehage og velferdssamfunn er

interessant for 'land vi sammenligner oss med' noe som bl.a. oppnås gjennom internasjonal kontakt og publisering.

Et stadig viktigere forskningsområde blir hverdagslivet i barnehagen: Vi vil her påpeke at vi fortsatt mangler kunnskap om hvordan barn konstituerer barnehagens hverdagsliv, deres trivsel og medvirkning, hvilke erfaringer de gjør, hvilke aktiviteter de opplever som meningsfulle, og hva voksnes pedagogiske arbeid innebærer. Også her vil barnehageforskningen være tjent med å være allsidig for å få kunnskap og innsikt i ulike sider ved barnehagens praksis, inkludert barns stemme som en del av forskningsdesignet.

Barns stemmer kan her være viktig for kunnskapsutviklingen, også til ny innsikt i kunnskap om barnehagens betydning. Barns rett til å bidra til forskningsbasert kunnskap i egenskap av å være barn er i dag et anerkjent prinsipp i flere nasjonale og internasjonale forskningsmiljø. Mer overordnet handler slike tilnærminger om hvorvidt barn kan anses som kvalifiserte aktører til kunnskapsutviklingen innen barnehagefeltet, eller om de fortsatt primært skal være "objekter" for forskerblikket. Dette forutsetter en metodologisk tilnæringsmåte som gir rom for barns mangfoldige stemmer og uttrykksmåter.

NOSEB som forskningsinstitusjon støtter behovet for samarbeid med flere forskningsmiljøer på ulike fagområder innen barnehagefeltet, med ulike forskningstilnæringer og dessuten forslaget om at forskningen bør kvalitetssikres gjennom publisering av artikler i fagfelleverderte tidsskrifter, nasjonale som internasjonale. I tillegg bør barnehageforskningen formidles til barnehagesektoren. Forskningsoppfølging av offentlige tiltak, slik utvalget tar til orde for, synes relevant. Vi vil dessuten peke på at det er behov for forskning som etterprøver og gjør kritiske analyser av barnehagepolitikken, dens konsekvenser og normative føringer.

Randi Dyblie Nilsen
Professor

Tora Korsvold
Seniorforsker